

TOLKNINGSFRÅGA OM KOMMUNALA BOLAG FÅR ERBJUDA ENERGITJÄNSTER

Vid årsskiftet kompletterades konkurrenslagen i syfte att göra det lättare att undanröja snedvridande konkurrens från stat, kommuner och landsting. Lagändringen har aktualiserat frågan om kommunala energiföretag ska kunna erbjuda energitjänster, till exempel energideklarationer.

SVENSK ENERGI HAR STUDERAT om det finns skäl för branschens företag att se över om försäljningen av energitjänster kan tänkas strida mot konkurrenslagens nya regler om förbud mot offentlig säljverksamhet.

Oklart läge

Henrik Wingfors, jurist och Svensk Energis expert på energieffektivisering, konstaterar att det rättsliga läget kring energitjänster är oklart och att det är svårt att uttala sig om det så länge som frågan inte har prövats rättsligt.

– Det nya tillägget i konkurrenslagen innebär ingen skärpning av lagen, det innebär bara att det är lättare att få offentlig säljverksamhet prövad inför domstol. Men eftersom det inte etablerats någon rättspraxis kring energitjänster, finns inte heller några konkreta besked om hur man ska se på just energitjänster.

Ändringen har ett gott syfte, konstaterar Henrik Wingfors, och det är att kunna förhindra att kommunal verksamhet dumpar marknaden med låga priser och konkurrerar ut lokala företag.

– Det skulle dock med stöd i lagen kunna hävdas att det är försvarbart från allmän synpunkt att sälja energitjänster eller att det inte finns någon konkurrensbegränsning i försäljningen av energitjänster, menar Henrik Wingfors. Utöver det påverkas bedömningen av förhållandena på orten; finns det ingen annan som

erbjuder energitjänster så kan det tala i positiv riktning.

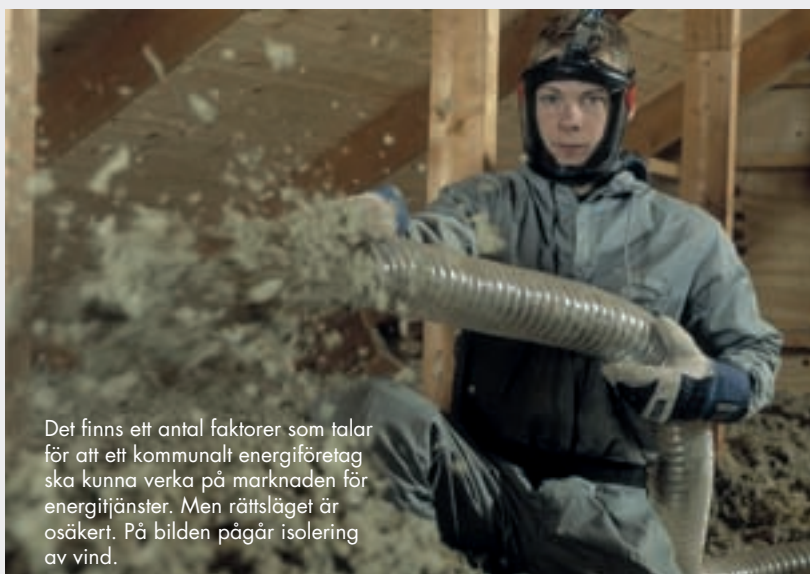
Många kriterier

– Det är nämligen flera kriterier som ska vara uppfyllda för att det ska vara ett brott för ett kommunalt bolag att erbjuda tjänster av typen energideklarationer.

Ett av dessa innebär alltså att verksamheten inte kan anses vara konkurrens-hämmande om den kan försvaras utifrån ”allmän synpunkt .....” Det vill säga att verksamheten är allmännyttig på något sätt. En annan omständighet som skulle kunna tala till de kommunala energiföretagens fördel är att Energitjänstedirektivet uppmanar medlemsstaterna att främja marknaden för energitjänster, bland annat genom att låta energibolagen vara verksamma på den.

– Det är möjligt att det är något som talar för en positiv bedömning, att energitjänster kan vara en del av ett kommunalt energibolags portfölj. Men det kan, som sagt, inte säkert sägas förrän saken är prövad. Svenska regeringen skrev inget i Energipropositionen 2009 om hur man såg på saken och det bidrar till oklarheterna, säger Henrik Wingfors.

Konkurrensverket kan väcka talan
Sammanfattningsvis bedömer Henrik

Det finns ett antal faktorer som talar för att ett kommunalt energiföretag ska kunna verka på marknaden för energitjänster. Men rättsläget är osäkert. På bilden pågår isolering av vind.

Wingfors att det mycket väl kan hända att ett lokalt företag anmäler ett kommunalt energibolag till Konkurrensverket för försäljning av energitjänster. Konkurrensverket kan då väcka talan vid Stockholms tingsrätt. Om verket inte väcker talan, så kan det förfördelade företaget ta över talan själv. Tyvärr så lämnar inte Konkurrensverket förhandsbesked i sådana här fall, så det är en lång process innan rättsläget klarnat. Det betyder också att varje bolag måste bedöma själv om energitjänsterna bryter mot reglerna.

– Vi ska uppmärksamma regeringen på behovet av ett klagande eftersom det är så viktigt ur ett energi- och klimatperspektiv att just energibolagen, även kommunalt ägda, får vara verksamma på marknaden för energitjänster. Energibolagen har detaljerade kunskaper om sina kunders energianvändning och kan erbjuda skräddarsydda tjänster som minskar energianvändningen och klimatpåverkan, avslutar Henrik Wingfors.

LARS MAGNELL
lars.magnell@krem.se

KÄRNKRAFTEN BYGGS UT I VÄRLDEN

I slutet av år 2010 är 450 kommersiella kärnkraftsaggregat i drift i 30 olika länder. De bidrar med 14 procent av världens elproduktion (28 procent inom EU). Ytterligare 64 enheter håller på att byggas med en total effekt på 60 000 MW.

KÄRNKRAFTEN I VÄRLDEN har en total drifterfarenhet som motsvarar 16 000 års reaktordrift. Den totala kärnkraftkapaciteten är 372 000 MW. Sverige har som jämförelse cirka 9 340 MW installerad kärnkraft, som normalt svarar för knappt hälften av vårt lands elproduktion.

Leveranserna blir pålitligare. Den genomsnittliga tillgängligheten vid världens kärnkraftsaggregat har ökat starkt de senaste tio åren och är drygt 80 procent.

Utbyggnaden av ny kärnkraft i

världen dämpades efter reaktorolyckan i Harrisburg USA 1979. Sedan några år planeras nu i många länder en kraftigt ökad utbyggnadstakt.

Flest i Sydostasien – nya i Finland och Frankrike

Huvuddelen av nya reaktorer byggs i Sydostasien (Kina 23, Sydkorea 5, Taiwan 2, Japan 2 och Indien 4) och i Ryssland (11). I Finland (år 2005) beställdes ett och i Frankrike (år 2006 och 2008) två nya stora kärnkraftsaggregat och anläggningsarbeten pågår.

Finlands femte reaktor är försenad och driftstart anges nu till år 2012. Finska riksdagen beslöt under hösten 2010 att acceptera bygget av två nya reaktorer i Finland. Utbyggnaden behövs för att reducera elimporten från Ryssland.

Inte något kärnkraftsaggregat har beställts i USA sedan Harrisburgolyckan 1979. Men under de senaste åren har intresset för ny kärnkraft ökat och närmare 20 kraftföretag bearbetar nu ett 30-tal tänkbara projekt. Förväntningarna inom branschen har varit att den första beställningen i USA skulle komma under 2010 men den tycks dröja till nästa år.

Blandad syn i övriga Europa

I Storbritannien finns ett 20-tal små reaktorer som byggdes för närmare 50 år sedan som producerar närmare 20 procent av landets el. Dessa ska nu ersättas med nya reaktorer och den första beställningen väntas inom några månader.

Även i Schweiz, Spanien, Litauen, Turkiet och Polen finns marknadsmässigt och politiskt intresse för ny kärnkraft. I Belgien finns en avvecklingsplan av samma typ som funnits i Sverige men det pågår en politisk omvärdering av frågan.

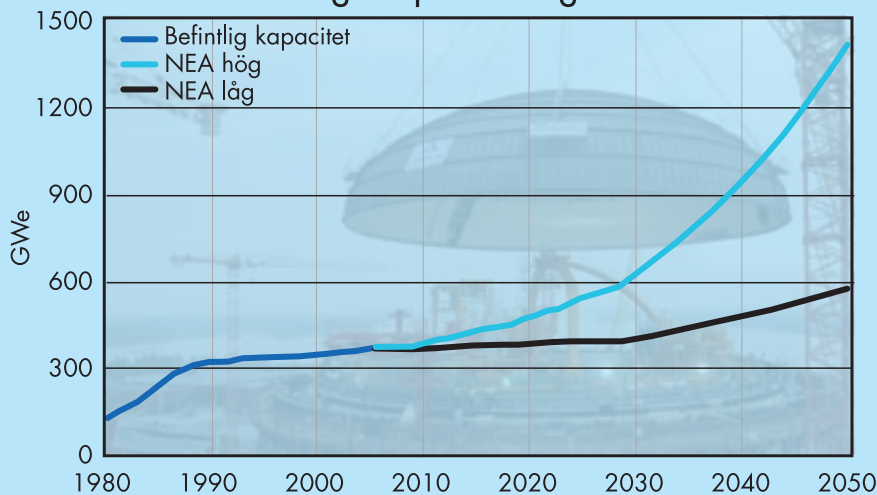
I Österrike och Tyskland har den officiella attityden till kärnkraften varit negativ under lång tid. I Österrike finns ingen kärnkraft. I Tyskland har regeringen nyligen beslutat att den gällande kärnkraftsavvecklingen senast år 2020 ska få en respit på 12 år till 2032. Beslutet har lett till nya stora protestmarscher. Några planer på nybyggen finns inte.

60 års drift framöver

Den kärnkraftsteknologi som finns i dag ger möjlighet till en reaktorlivslängd på uppåt 60 år. De två äldsta reaktorerna som finns idag har varit i drift i 43 år. Huvuddelen av världens 450 reaktorer är ungefär 25 år gamla, cirka 140 är över 30 år gamla. De äldsta är ofta små och har därför dålig driftsekonomi. De kommer därför troligen att ersättas långt före sin 60-årsdag.

CARL-ERIK WIKDAHL
carl-erik@wikdahl.se

Beräknad kärnkraftskapacitet år 2050 i ett högt respektive lågt scenario

OECD:s kärnkraftsorgan NEA (Nuclear Energy Agency) har gjort en framtidsstudie för kärnkraftens utbyggnad i OECD-länderna med ett lågt och ett högt scenario.

Kurvan är hämtad från Nuclear Energy Outlook 2008 och visar studiens förutsägelser till år 2050.

I det högsta scenariot ökar den installerade effekten från dagens 372 GW (372 000 MW) till över 1 400 GW.

Anläggningskyddet sattes på prov i Forsmark

Kärnkraftens krishantering blev satt på prov i somras då aktivister från Greenpeace den 14 juni tog sig in i kärnkraftverket vid Forsmark. Det var en fredlig demonstration men det kunde lika gärna ha varit personer med andra avsikter. Händelsen belyser vikten av att öva kriser.

I BÖRJAN AV SOMMAREN tog sig aktivister från miljöorganisationen Greenpeace in i kärnkraftverket vid Forsmark. Aktionen var en helt fredlig demonstration, där de krävde att riksdagsledamöterna skulle rösta nej till ny kärnkraft i den omröstning som sedan ägde rum den 17 juni.

Aktivisterna var utklädda till förnybara energislager som sol, vind och vatten, när de med hjälp av en gammal brandbil tog sig över staketet och in på området. Minst 50 personer greps och ledningen på Forsmark höjde under dagen säkerheten samtidigt som bevakningen av anläggningen skärptes.

– Tidigt gjordes bedömningen att det var Greenpeace det handlade om. Krisledningen löstes ut inom tio minuter efter det första larmet och etablerades därefter mycket snabbt. Det var väldigt många funktionärer på plats och ungefär 100 poliser, i ett stort pådrag med kustbevakning och helikopter inblandade, berättar Lennart Strandberg, säkerhetsskyddschef på Forsmark.

Två stora övningar per år

På frågan om hur krishanteringen ser ut svarar Staffan Hennigor, ansvarig för haveriberedskap på Forsmark:

– Vi har sedan 1980-talet haft en plan och en organisation för krishantering som följer lagstiftningen. Den utvecklas hela tiden när det inträffar saker som ger oss erfarenhet. Exempel på det har varit bomhot och det som hände i Tjernobyl 1986.

Varje år hålls två stora övningar i Forsmark. Den första handlar om en drabbad reaktor och genomförs tillsammans med

Polisen för bort demonstranter från Greenpeace i Forsmark. Foto: Lennart Helander/Forsmarks Kraftgrupp AB.

Lennart Strandberg, Staffan Hennigor och Claes-Inge Andersson fick träna krishantering i Forsmarks kärnkraftverk i somras.

ledningsfunktionen. Vid den andra, som är en praktisk fältövning, övas bland annat mätning av kontaminerade personer (personer som fått på sig radioaktiva ämnen) och evakuering av närboende. Ofta deltar även länsstyrelsen, räddningstjänsten, polisen och andra myndigheter.

Dessutom sker mindre övningar året runt. Alltifrån att sista månaden i varje kvartal prova larmsystemet i närområdet till att varje måndag gå igenom att alla kommunikationslinjer i ledningscentralen fungerar. Personalen utbildas också i

medieträning för att kunna kommunicera med omvärlden. Utbildningarna hålls i egen regi men de inblandade går också externa kurser, bland annat hos försvaret.

Väl förberedd A och O

Om något händer gäller främst att hantera själva händelsen och underlätta för regionala myndigheter och närboende. Efteråt gör Strålsäkerhetsmyndigheten en granskning som sedan följs upp för att se till att eventuella fel och brister har åtgärdats.

– Det unika för oss är att vi är ett skyddsobjekt och har väldigt mycket kontakter som ska tas när det händer något. Det är lite annorlunda än en vanlig arbetsplats, fortsätter Lennart Strandberg.

Vikten av att vara väl förberedd poängteras. Det måste finnas en förberedd och övad krishantering och ett inövat arbetssätt. Att lösa problemet så kallat ad hoc och inte riktigt veta vad man ska göra går inte. Att vara väl förberedd underlättar för att komma in rätt i en situation, annars blir det väldigt rörigt. De första timmarna är speciellt kritiska då bland annat ledningsfunktioner ska besättas.

– I skarpt läge är man skrädd, rädd, får tunnelseende och kan knappt tänka. Då är det bra att ha förberedda åtgärder för att komma igång snabbt och på rätt sätt, säger Staffan Hennigor.

Vitala delar skyddade

Kommunikationschef Claes-Inge Andersson berättar att när Greenpeace-intrånget skedde så hade alla nyligen genomgått träning och utbildning. Han tror att det var en av orsakerna till att det gick så bra under dagen. Forsmark anser att intrånget var en spektakulär händelse som i efterhand får ses som en väldigt bra övning.

Aktivisterna var inte inne i någon av anläggningens vitala delar och det är så det fysiska skyddet är uppbyggt. Det ska förhindra och fördröja intrånget i drifanläggningen.

– Vi tycker händelsen gick bra och att krishanteringen fungerade som det var tänkt. Men det finns alltid saker att justera. Vårt råd till andra är att träna, träna och träna, avslutar Claes-Inge Andersson.

EMMA RÖNNGREN

emma.ronngren@svenskenergi.se

SISTA ORDET!

VEM BEGRIPER ELMARKNADEN?

SÅ HÄR INLEDDE jag en krönika i svenskenergi.nu för exakt ett år sedan: ”Elmarknaden är inte enkel. Och svårare blir den att begripa”. Med risk för att bli tjugitå tål de orden att upprepas.

Den gången radade jag upp några förestående förändringar som försvarar begripligheten av marknaden. De förändringarna är fortfarande aktuella. Sedan dess har ytterligare komplicerande av marknaden dykt upp.

En sådan försvarande förändring tog vi upp i förra numret av svenskenergi.nu. Sverige ska delas in i fyra elområden, som innebär att olika elpriser kan råda i Sverige vid samma tillfälle i dessa fyra områden. För den som är insatt i ekonomins grundregler är det logiskt, men knappast för gemene man.

Till gemene man, eller kvinna, kan vi nog alla räkna in oss själva. Vem suckar till exempel inte när brevhögen där hemma innehåller information från någon förvaltare av de egna pensions-

pengarna. Det krävs en kraftansträngning varje gång för att tränga in i de frågor man ställs inför. Och vem kan skilja den ena pensionsbeståndsdelen från den andra utan att behöva läsa in sig?

Elmarknaden fungerar troligen på samma sätt. Kunderna har inte den kontinuerliga kontakten och inte det intresse som krävs för att ta till sig förändringar på en marknad som redan är svår att begripa. Enkelhet är lösenordet, vi måste sträva efter att göra det enklare för kunden.

Kunskaperna om den svenska elmarknadens funktion hos allmänheten är låg. Det visar inte minst erfarenheter hos Konsumenternas elrådgivningsbyrå. Långt ifrån alla är medvetna om att de betalar till både elhandelsföretag och elnätsföretag för sin el. Detta trots att marknaden sett ut så i snart 15 år.

Dessutom skulle kunderna kunna ställa sig frågan varför branschen inte själv tar tag i vissa frågor innan de dyker

upp hos kunden som svårbegriplig information. I just fallet elområden hade frågan inte blivit aktuell om elnäten hade byggts ut i snabbare takt och/eller om fler kraftverk hade byggts på platser i Sverige där det råder brist på el.

Det finns dock förenklande ambitioner för elmarknaden som elbranschen står bakom. En sådan är till exempel att kunden i framtiden ska ha en enda kontakt med elmarknaden, istället för de två kontakter som gäller idag (elhandel och elnät).

Vi får se hur det blir med det. Vi får också se hur det blir med EU:s ambitioner att en dag knyta samman Europas elkunder i en enda stor slutkundsmarknad där det ska gå att köpa el från vilket elhandelsföretag som helst i Europa.

Kan vi nå dit och samtidigt skapa en enkel och begriplig marknad för kunderna, då har vi kommit långt.

KALLE LINDHOLM, REDAKTÖR

Norra Djurgårdsstaden blir Stockholms nya ”hållbara stad”

Nu planeras för Stockholms nya stadsdel Norra Djurgårdsstaden, som ska bli en av världens ”hållbara städer” med mycket låg energianvändning och låga koldioxidutsläpp.

Stadsdelen ska bli klimatpositiv och vara fossilbränslefri år 2030. Det innebär bland annat att husen som byggs ska vara passivhus eller ”plus-hus” som genererar mer energi än de använder. Transport-system och energisystem ska vara sådana som inte påverkar klimatet. Så kallade smarta elnät blir ett viktigt instrument i sammanhanget.

Första spadtaget tas i år och projektet i sin helhet beräknas vara klart framåt år 2030 med bostäder, arbetsplatser och kommersiella verksamheter.

Visionsbild: Dynagraph